

วิเคราะห์การเสริมสร้างพลังทางจิตใจและปัญญาของหลักสูตรครูสมาธิแบบสมเด็จพระญาณวชิโรดม
(วิริยงค์ สิรินธโร) ของสถาบันพลังจิตตานุภาพวัดเขตนวัน อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

An Analysis Mental and Intellectual Empowerment Accordance to the Meditation Style
of Somdajphrayanawachirodom (Wiriyang Sirindharo) of Will Power Institute at
Jatawana Temple, Muang District, Lampang Province

พระมหาอดิสรณ์ อคฺควุฑฺโฒ¹ สมจันทร ศรีปรัชยานนท์^{2*} จีรศักดิ์ ปันลำ³
Phramaha Adisorn Akkawuttho¹ Somchan Sripraschayanon^{2*} Jeerasak Punlam³

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาวิธีการสอน 2) ศึกษาวิธีการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน 3) เพื่อวิเคราะห์การเสริมสร้างพลังทางจิตใจและปัญญา ของหลักสูตรครูสมาธิแบบสมเด็จพระญาณวชิโรดม (วิริยงค์ สิรินธโร) ของสถาบันพลังจิตตานุภาพวัดเขตนวัน อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพจากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 15 รูป/คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. หลักสูตรครูสมาธิจัดทำเพื่อส่งเสริมการศึกษาธรรมและปฏิบัติธรรม โดยมีหลักสูตร 6 หลักสูตร ได้แก่ 1) หลักสูตรอาจารย์สมาธิ (สมาธิเข้ม) 2) หลักสูตรชินนสมาธิ (สมาธิชนะใจตนเอง) 3) หลักสูตรวิหิตตสมาธิ (สมาธิเพื่อฝึกฝนตนเองที่พิเศษ) 4) หลักสูตรนิรสมาธิ (สมาธิตัดความกังวล) 5) หลักสูตรยวสมาธิ (สมาธิสำหรับเยาวชน) 6) หลักสูตรอรรถสมาธิ (สมาธิเพื่อประโยชน์สูงสุด)

2. การประยุกต์ใช้หลักสูตรครูสมาธิในชีวิตประจำวันยึดหลักคุณธรรม 3 ประการ ได้แก่ 1) มีจิตเมตตาต่อกัน 2) มีความรับผิดชอบสูง 3) เป็นคนมีเหตุผล ทำให้เกิดประโยชน์ 5 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านร่างกาย (2) ด้านจิตใจ (3) ด้านครอบครัว (4) ด้านสังคมและชุมชน (5) ด้านปัญญา

3. การศึกษาวิเคราะห์การเสริมสร้างพลังทางจิตใจและปัญญาหลักสูตรครูสมาธิส่งผลต่อการปฏิบัติงานให้สำเร็จ โดยมีประโยชน์อยู่ 12 ข้อ คือ 1) กลับสบาย 2) กำจัดโรคภัย 3) เกิดสติปัญญา 4) มีความรอบคอบ 5) ระงับความร้ายกาจ 6) บรรเทาความเครียด 7) มีความสุขพิเศษ 8) ทำให้จิตใจอ่อนโยน 9) กลับใจได้ 10) เวลาจะสันถมพบทางดี 11) เจริญวาสนา 12) เป็นกุศล ซึ่งสิ่งเหล่านี้เกิดจากการเสริมสร้างพลังทางจิตใจและปัญญาด้วยสมาธิทั้งนั้น

คำสำคัญ: การเสริมสร้างพลังทางจิตใจและปัญญา, สถาบันพลังจิตตานุภาพ, หลักสูตรครูสมาธิ

Abstract

The objectives of this research were to: 1) to study the methods of teaching 2) to study the application method in everyday life of teaching 3) an analysis of mental and intellectual enhancement of meditation teacher's curriculum of Somdejphrayanawachirodom (Wiriyang Sirindharo) at Jatawana temple, Muang district, Lampang province. This is a qualitative study, with documentary study and in-depth interviews with 15 key informants. Data was analyzed by descriptive content.

The results of this research found that:

1. The teacher meditation course is designed to promote Dhamma education and Dhamma practice.

^{1,2,3} วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

^{1,2,3} Nakornlampang Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

* Corresponding Author E-mail: sartsirin@gmail.com

There are six courses, namely 1) Ājāriyasa Samadhi (Intense Concentration) course 2) Chinnasa Samadhi course (Samadhi concentration) 3) Vidantasā Samadhi course (Splendid self-Training meditation) 4) Nirasa Samadhi meditation course (Meditation to cut anxiety) 5) Yuwasā Samadhi course (Meditation for youth) 6) Atthasa Meditation course (Meditation for maximum benefits).

2. The application of the meditation teacher curriculum in everyday life was based on three virtues, such as: 1) being kind to one another 2) being highly responsible 3) being reasonable. There are five benefits: (1) physical aspect (2) mental aspect (3) family aspect (4) social and community aspect (5) intellectual aspect.

3. An analytical study of mental and intellectual enhancement of meditation teacher curriculum. There are 12 benefits of meditation affection to performance of work as: 1) sleep well 2) get rid of disease 3) gain wisdom 4) prudence 5) suppress evil 6) relieve stress 7) having special happiness 8) making the heart gentle 9) repentant 10) finding a good path when dying 11) prospering 12) being charitable, which all come from strengthening the mind and wisdom with concentration.

Keywords: Mental and intellectual enhancement, Will power institute, Meditation teacher's curriculum

บทนำ

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเป็นบรมครูผู้ยิ่งใหญ่ ทรงมีพระปรีชาญาณสามารถหยอดเยียมในการอบรมสั่งสอนเหล่าสรรพสัตว์ทั้งหลายให้ข้ามพ้นห้วงแห่งกองทุกข์และเข้าสู่ดินแดนแห่งบรมสุขอันแท้จริง โดยการสอนของพระพุทธองค์ประสบความสำเร็จเป็นอย่างยิ่ง จนชาวโลกได้ขนานนามถวายเป็นพุทธบูชา หรือที่พุทธศาสนิกชนเรียกกันว่า “พระบรมศาสดาหรือบรมครู” หมายถึงศาสดาผู้ยิ่งใหญ่ หรือบรมครูผู้ทรงปรีชาญาณ ในภาษาบาลี และบทสวดในการสรรเสริญคุณของพระพุทธเจ้าที่ว่า “สตถา เทวมนุสสานิ” แปลว่าเป็นศาสดาแห่งเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย และมีคำเสริมพระพุทธคุณว่า “อนุตตโร ปุริสทมมสารถิ” แปลว่าเป็นสารถีฝึกคน ไม่มีใครยิ่งกว่า” (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2549)

พระองค์ทรงเต็มเปี่ยมด้วยเมตตา มุ่งมั่นและบำเพ็ญเพียร เพื่อให้สรรพสัตว์ทั้งหลายได้เข้าถึงแนวทางปฏิบัติตามหลักไตรสิกขา เพื่อเป็นการสำรวมระวัง ควบคุมอินทรีย์ และบังคับทั้งทางกาย วาจา และใจให้เกิดความเป็นปกติดังงามที่เรียกว่า สิลสิกขา มีสภาพจิตใจที่ดี สงบ สะอาด เยือกเย็น มีความเมตตา อดทน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่ผู้อื่น เรียกว่า จิตสิกขา มีสติปัญญา รู้จักแยกแยะพิจารณา รู้จักคิด คิดได้ศึกษาเป็น รู้เข้าใจชีวิต และเข้าใจสัจธรรม เรียกว่า ปัญญาสิกขา ซึ่งจะเป็เครื่องมือช่วยให้เกิดการตั้งต้นและดำเนินชีวิตอย่างประเสริฐ (พรหมจรรย์) เป็นการใชปัญญาไปตลอดชีวิต (Lifelong education) (พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตโต), 2547)

การปฏิบัติกรรมฐานหรือภาวนา เพื่อให้จิตเป็นสมาธิ ได้มีการปฏิบัติสืบเนื่องกันมาเป็นเวลานาน อาจกล่าวได้ว่ามีมานานตั้งแต่พระพุทธศาสนาเข้ามาสู่ประเทศไทยในราวพุทธศักราช 235 มีพระอรหันต์นามว่า พระโมคคัลลิตฺตบุตรติสสเถระ พร้อมด้วยพระอรหันต์ 1,000 รูป ได้ร่วมกันทำสังคายนาที่เมืองปาฏลีบุตร เมืองหลวงของแคว้นมคธ เสร็จสิ้นลง ท่านได้ส่งสาวกที่เป็นพระอรหันต์ นำพระพุทธศาสนาไปเผยแผ่ประดิษฐานยังที่ต่าง ๆ รวม 9 สายด้วยกัน คือ พระโสณอรหันต์ และพระอุตร อรหันต์พร้อมด้วยพระสงฆ์ในมหาสันนิบาตชักชวนกัน 5 รูป เดินทางมุ่งหน้าสู่สุวรรณภูมิ รัฐสุวรรณภูมิโดยพลัน พระพุทธศาสนาเข้ามาในประเทศไทย ได้นำหลักคำสอนและหลักปฏิบัติที่มีมาตรฐาน 2 อย่าง ได้แก่ สมถะและวิปัสสนากัมมัฏฐาน เพื่อใช้เป็นเครื่องนำไปสู่ความสงบแห่งจิต และเป็นฐานะที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาที่เหล่าพระภิกษุสงฆ์ควรปฏิบัติ ได้แก่ คันถะระ การศึกษาเล่าเรียนหลักคำสอนที่เป็นพุทธธรรมในพระไตรปิฎก และวิปัสสนาธุระที่เป็นหลักการปฏิบัติ โดยเฉพาะการฝึกปฏิบัติวิปัสสนาตามแนวสติปัฏฐาน 4 หลักการสอนสมาธิในประเทศไทยมีอยู่มากมายและ

แตกต่างกันออกไป ดังที่พระครูปลัดสุนทร สุนทโร (แช่เตียว) (2554) ได้รวบรวมมากล่าว ได้แก่ 1) สายอานาปานสติ ได้แก่ การพิจารณาลมหายใจเข้าออก บริกรรมภาวนาว่า “พุทโธ” และเป็นที่ยึดตั้งตั้งแต่ตั้งเดิมของสาย พระป่าพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต 2) สายธุดงค์กัมมัฏฐาน มีพื้นฐานมาจากอานาปานสติ แต่มีลักษณะพระป่า ต้องออกธุดงค์ด้วย มีมากในแถบภาคอีสาน 3) สายวิมุตตยาธิปไตย ที่แผ่ขยายแนวการสอนสมาธิไปตามมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตามแนวปฏิบัติจากพม่า พิจารณาพอง-ยุบ ของหน้าท้องขณะ หายใจ 4) สายธรรมกาย ได้แก่ แนวการสอนของวัดปากน้ำภาษีเจริญ พิจารณาดวงแก้วที่บริเวณศูนย์กลางกาย 5) สายประยุกต์ มีการสังเคราะห์ แนวการสอนในพระพุทธศาสนาไปใช้อธิบายการปฏิบัติและสอนสมาธิ เช่น สำนักสันติอโศก สำนักของอาจารย์พร รัตนสุวรรณ์ และสำนักของหลวงพ่อดำ เป็นต้น

วัดเชตวัน อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง เป็นสถานปฏิบัติธรรมที่มีรูปแบบการสอนหลักสูตรครูสมาธิแบบ สมเด็จพระญาณวชิโรดม (วิริยงค์ สิรินธโร) แห่งที่ 22 ในประเทศไทย ซึ่งมีรูปแบบการสอนที่ใช้แนวทางแบบ พุทโธ เน้นไปที่สมถกัมมัฏฐาน 40 วิธี จากคัมภีร์วิสุทธิมรรค และมุตโตทัย โดยมีหลักสูตรที่สอนให้แก่พระภิกษุสามเณร และประชาชนทั่วไป ใช้ระยะเวลาในการเรียน 6 เดือน (หลักสูตร 200 ชั่วโมง) ในแต่ละหลักสูตรแบ่งออกเป็น 3 เทอม ๆ ละ 40 วัน เรียนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ผ่านสื่อวีดิทัศน์ และรูปแบบออนไลน์ เพื่ออบรมและสอน ผู้เรียนให้เกิดสมาธิมีจิตตั้งมั่นแน่วแน่ และวิธีการปฏิบัติในรูปแบบตามอิริยาบถต่าง ๆ และเป็นหลักสูตรที่เหมาะสม ตามยุคสมัย สถาบันพลังจิตตานุภาพ ซึ่งก่อตั้งโดยสมเด็จพระญาณวชิโรดม (วิริยงค์ สิรินธโร) เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม 2540 ที่นครธรรม พระมหาเจดีย์วัดธรรมมงคล เถาบุญญนนท์วิหาร สุขุมวิท 101 กรุงเทพมหานคร มี จุดประสงค์ในการสอนสมาธิ และเป็นการเสริมสร้างพลังทางจิตใจและปัญญาอันเป็นสัมมาทิฐิ สถาบันพลังจิตตานุ ภาพได้รับความนิยมนิยมมากมายจากผู้เข้ารับการอบรมที่นำไปบอกต่อกัน และได้แตกกิ่งก้านสาขาทั้งในประเทศไทย ประเทศแคนาดา และสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นโอกาสอันดีที่บุคคลทั่วไป จะได้ศึกษาสมาธิเพื่อเป็นการเสริมสร้างพลัง ทางจิตใจและปัญญา เป็นการสร้างประโยชน์สร้างบุญกุศล เป็นอริยทรัพย์ให้กับบุคคลผู้ที่ได้เรียน

ดังนั้น ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรครูสมาธิแบบสมเด็จพระญาณวชิโรดม (วิริยงค์ สิรินธโร) ที่สามารถนำมาสู่การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อเสริมสร้างพลังทางจิตใจและปัญญาของผู้ ศึกษาหรือเข้าอบรมที่จะนำไปสู่การเผยแผ่วิธีการให้เหมาะสมกับยุคสมัย และให้ผู้ศึกษาได้คุณค่าของ หลักสูตรครูสมาธิที่จะนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิธีการสอนหลักสูตรครูสมาธิแบบสมเด็จพระญาณวชิโรดม (วิริยงค์ สิรินธโร) ของสถาบัน พลังจิตตานุภาพวัดเชตวัน อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
2. เพื่อศึกษาวิธีการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของหลักสูตรครูสมาธิแบบสมเด็จพระญาณวชิโรดม (วิ ริยงค์ สิรินธโร) ของสถาบันพลังจิตตานุภาพวัดเชตวัน อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์การเสริมสร้างพลังทางจิตใจและปัญญาของหลักสูตรครูสมาธิแบบสมเด็จพระ ญาณวชิโรดม (วิริยงค์ สิรินธโร) ของสถาบันพลังจิตตานุภาพวัดเชตวัน อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มีขั้นตอนในการศึกษา ดังนี้

1. วิธีการวิจัย ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ซึ่งประกอบด้วยการศึกษาเอกสาร การลง พื้นที่สัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อศึกษาวิเคราะห์การเสริมสร้างพลังทางจิตใจและปัญญาของหลักสูตรครูสมาธิแบบ สมเด็จพระญาณวชิโรดม (วิริยงค์ สิรินธโร) ของสถาบันพลังจิตตานุภาพวัดเชตวัน อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ดังนี้

1.1 การศึกษาเอกสาร (Documentary study) เป็นการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ คือ พระไตรปิฎก ภาษาบาลีมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2500, พระไตรปิฎก ภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2539, เอกสารชั้นทุติยภูมิ ได้แก่ หนังสือครูสมาธิ บทความวิชาการ วิทยานิพนธ์ เอกสารวิชาการ วารสาร และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (อินเทอร์เน็ต)

1.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มเป้าหมาย เพื่อประเมินผลการศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตรครูสมาธิแบบสมเด็จพระญาณวชิโรดม (วิริยงค์ สิริธโร) กับการเสริมสร้างพลังทางจิตใจและปัญญาของสถาบันพลังจิตตานุภาพวัดเขตนวัน อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

2. พื้นที่การวิจัย ผู้วิจัยใช้พื้นที่ของสถาบันพลังจิตตานุภาพ สาขาที่ 22 วัดเขตนวัน อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ซึ่งเปิดการเรียนการสอนหลักสูตรครูสมาธิแบบสมเด็จพระญาณวชิโรดม (วิริยงค์ สิริธโร) เพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรครูสมาธิกับการเสริมสร้างพลังทางจิตใจและปัญญา

3. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 15 รูป/คน โดยการคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง จำนวน 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มพระวิปัสสนาจารย์และอาจารย์สาสมาธิ 2) กลุ่มนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิ

4. เครื่องมือการวิจัย คณะผู้วิจัยได้แบ่งออกตามรูปแบบการวิจัย ดังนี้

4.1 การศึกษาเอกสาร (Documentary study) เป็นการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ คือ พระไตรปิฎก ภาษาบาลีมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2500, พระไตรปิฎก ภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2562, เอกสารชั้นทุติยภูมิ ได้แก่ หนังสือบทความวิชาการ วิทยานิพนธ์ เอกสารวิชาการ วารสาร และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (อินเทอร์เน็ต)

4.2 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) กลุ่มพระวิปัสสนาจารย์ กลุ่มอาจารย์สาสมาธิ และกลุ่มนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิของสถาบันพลังจิตตานุภาพวัดเขตนวัน อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง เพื่อประเมินผลและวิเคราะห์หลักสูตรครูสมาธิแบบสมเด็จพระญาณวชิโรดม (วิริยงค์ สิริธโร) กับการเสริมสร้างพลังทางจิตใจและปัญญา

5. การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย ดังนี้

5.1 เป็นการศึกษาเชิงเอกสารปฐมภูมิจากพระไตรปิฎก และข้อมูลทุติยภูมิจาก หนังสือ รายงานการวิจัย บทความวิชาการ วารสาร เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสื่ออิเล็กทรอนิกส์

5.2 การสร้างเครื่องมือในการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มเป้าหมาย โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 รูป/คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

5.3 การขอหนังสือจากวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อออกหนังสือเก็บข้อมูลการวิจัยของกลุ่มเป้าหมาย

5.4 การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เช่น กลุ่มพระวิปัสสนาจารย์/อาจารย์สาสมาธิ จำนวน 5 รูป/คน และกลุ่มนักศึกษาหลักสูตรครูสมาธิจำนวน 10 คน เพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรครูสมาธิแบบสมเด็จพระญาณวชิโรดม (วิริยงค์ สิริธโร) ของสถาบันพลังจิตตานุภาพวัดเขตนวัน อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

5.5 การวิเคราะห์หลักสูตรครูสมาธิแบบสมเด็จพระญาณวชิโรดม (วิริยงค์ สิริธโร) ของสถาบันพลังจิตตานุภาพวัดเขตนวัน อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง โดยการวิเคราะห์การสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 15 รูป/คน

5.6 การสรุปองค์ความรู้จากการลงพื้นที่และการประมวลภาพนิ่ง

5.7 การเผยแพร่ความรู้ในวารสาร / บทความวิจัยและจัดทำรายงานวิทยานิพนธ์ฉบับสมบูรณ์

6. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้มีการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเอกสารที่มีความสอดคล้องกับหลักสูตรครูสมาธิแบบสมเด็จพระญาณวชิโรดม (วิริยงค์ สิริธโร) ของสถาบันพลังจิตตานุภาพ

วัดเชตวัน อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง 2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อให้ได้ข้อมูลมาสู่การวิเคราะห์หลักสูตรครูสมาธิแบบสมเด็จพระญาณวชิโรดม (วิริยงค์ สิริธโร) กับการเสริมสร้างพลังทางจิตใจและปัญญาของสถาบันพลังจิตตานุภาพวัดเชตวัน อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

ผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง วิเคราะห์การเสริมสร้างพลังทางจิตใจและปัญญาของหลักสูตรของหลักสูตรครูสมาธิแบบสมเด็จพระญาณวชิโรดม (วิริยงค์ สิริธโร) ของสถาบันพลังจิตตานุภาพวัดเชตวัน อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. หลักสูตรครูสมาธิของสถาบันพลังจิตตานุภาพ ดังนี้

หลักสูตรครูสมาธิของสถาบันพลังจิตตานุภาพ ได้จัดทำหลักสูตร “รูปแบบการสอนสมาธิตามแนวทางสถาบันพลังจิตตานุภาพ” ขึ้น โดยใช้หนังสือคู่มือการสอนสมาธิแบบเดียวกันเป็นมาตรฐานสากลทั้งหมด 3 เล่ม เล่มที่ 1 เป็นการปูพื้นฐานของสมาธิเบื้องต้น ผู้ที่เคยฝึกสมาธิหรือไม่เคยฝึกสมาธิก็สามารถเรียนได้ เล่มที่ 2 เนื้อหาจะอธิบายตามลำดับขั้นของสมาธิ แบ่งเป็น 3 ภาค คือ สมาธิ ฌาน และญาณ เล่มที่ 3 เป็นการสอนเปรียบเทียบระหว่างสมณะกับวิปัสสนา นอกจากนี้ยังได้จัดทำหลักสูตรเพื่อสร้างครูสมาธิขึ้นซึ่งเป็นหลักสูตรพิเศษตามโครงการส่งเสริมการศึกษาศรัทธาและปฏิบัติธรรมของท่านเจ้าประคุณสมเด็จพระญาณวชิโรดม (วิริยงค์ สิริธโร) จึงได้ทำการศึกษาอบรม “หลักสูตรอาจารย์สาสมาธิ” เพื่อให้สามารถมีความรู้ในการฝึกสมาธิ และสามารถเผยแผ่สมาธิตามหลักการของท่านเจ้าประคุณสมเด็จพระญาณวชิโรดม (วิริยงค์ สิริธโร) ให้กับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การประยุกต์ใช้ในการพัฒนาองค์กรและหน่วยงานต่าง ๆ พร้อมกับประชาชนทั่วไปที่มีความสนใจ หลักสูตรดังกล่าวนี้มีจุดประสงค์ เพื่อเป็นการต่อยอดผู้สำเร็จการศึกษาอบรมในหลักสูตร ได้เพิ่มพลังจิตตามหลักการของท่านเจ้าประคุณสมเด็จพระญาณวชิโรดม (วิริยงค์ สิริธโร) และนำไปพัฒนาตนเอง ซึ่งหลักสูตรครูสมาธิตามแนวทางของสถาบันพลังจิตตานุภาพ ประกอบด้วย 1) หลักสูตรอาจารย์สาสมาธิ (สมาธิเข้ม) 2) หลักสูตรชินนสาสมาธิ (สมาธิชนะใจตนเอง) 3) หลักสูตรวิทันตสาสมาธิ (สมาธิเพื่อฝึกตนเองที่พิเศษ) 4) หลักสูตรนิรสาสมาธิ (สมาติดัดความกังวล) 5) หลักสูตรยุวสาสมาธิ (สมาธิสำหรับเยาวชน) 6) หลักสูตรอรรถสาสมาธิ (สมาธิเพื่อประโยชน์สูงสุด)

2. วิธีการประยุกต์ใช้หลักสูตรครูสมาธิในชีวิตประจำวัน

สถาบันพลังจิตตานุภาพวัดเชตวัน อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ได้เปิดหลักสูตรครูสมาธิที่มีหลักสูตรรูปแบบ วิธีการสอน วิธีการถ่ายทอดอย่างเป็นระบบ และใช้คุณธรรม 3 ประการ ได้แก่ 1) มีจิตเมตตาต่อกัน ให้การแนะนำด้วยจิตเมตตา 2) มีความรับผิดชอบสูง ทำหน้าที่ของตนเองเต็มความสามารถ และ 3) เป็นคนมีเหตุผล ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เพื่อประโยชน์สุขในสังคม อีกทั้งได้นำความรู้ไปสู่การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน อันก่อให้เกิดประโยชน์ 6 ด้าน ได้แก่

2.1 ด้านร่างกาย ผู้ที่ฝึกสมาธิร่างกายจะอุดมสมบูรณ์ แข็งแรง เพราะวิธีการปฏิบัติด้วยการเดินจงกรม จะช่วยให้ระบบขับถ่ายเป็นปกติ มีบุคลิกภาพที่สง่างาม เป็นต้น

2.2 ด้านจิตใจ ผู้ที่ฝึกสมาธิจะมีสภาพจิตใจสดชื่น ผ่องใส มีความสงบ ไม่กังวล มีขันติธรรมอดทน ต่อสภาวะที่มายั่วจิตใจได้ทำให้เป็นคนใจเย็น ไม่โกรธง่าย มีจิตเมตตาต่อกัน

2.3 ด้านครอบครัว ผู้ที่ฝึกสมาธิจะมีความเข้าใจผู้อื่น ยอมรับฟังความเห็นของผู้อื่น ปฏิบัติหน้าที่ของตนได้เป็นอย่างดี รู้จักบทบาทและหน้าที่ที่พึงกระทำ และเกิดความรักความปรองดองในครอบครัว

2.4 ด้านสังคมและชุมชน ผู้ที่ได้ฝึกสมาธิจะมีความเสียสละ อุทิศตน บำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนรวม เคารพและเชื่อฟังผู้อื่น ไม่เอารัดเอาเปรียบกัน และไม่ก่อปัญหาให้แก่ตนเองและผู้อื่น

2.5 ด้านเศรษฐกิจ ผู้ที่ฝึกสมาธิจะมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย จิตไม่โลภอยากได้ของผู้อื่น รู้จักอดออม มีสติ และรู้คุณค่าของสิ่งของที่หามาได้

2.6 ด้านปัญญา ผู้ที่ฝึกสมาธิจะเกิดกระบวนการเรียนรู้ เข้าใจในสัจธรรมความจริงแห่งชีวิต ยกย่องจิตใจให้เป็นผู้ที่มีความสุข ความสงบ เต็มเปี่ยมด้วยพลังแห่งความเมตตา กรุณา และบำเพ็ญประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่นได้อย่างแท้จริง

3. การเสริมสร้างพลังทางจิตใจและปัญญาของหลักสูตรครูสมาธิ

การเสริมสร้างพลังทางจิตใจและปัญญาของหลักสูตรครูสมาธิแบบสมเด็จพระญาณวชิโรดม (วิริยงค์ สิริธโร) ของสถาบันพลังจิตตานุภาพวัดเขตนวัน อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง จากการศึกษาพบว่า การสอนสมาธิตามแนวทางของสถาบันพลังจิตตานุภาพ ก่อให้เกิดคุณค่าด้านต่าง ๆ ดังนี้

3.1 คุณค่าด้านการสร้างครูสมาธิ เมื่อผู้เรียนจบหลักสูตรครูสมาธิย่อมสามารถเรียนต่อในหลักสูตรอาจารย์สมาธิ เพื่อทำหน้าที่เป็นครูสอนสมาธิ มีการบรรยายหัวข้อสมาธิ ฝึกภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ หลังจากนั้นจะให้มีการฝึกฝนในเรื่องการสอนและสอบสอนหน้าชั้นเรียน ทำให้ได้ครูสมาธิที่มีคุณภาพ

3.2 คุณค่าด้านความสามัคคี สถาบันพลังจิตตานุภาพมีนโยบายปลูกฝังความมีเมตตาธรรม ให้รู้จักหน้าที่ มีความรับผิดชอบ มีความเสียสละ ช่วยให้ตนเองและผู้อื่นเกิดความสงบสุข และเมื่อใดที่ทำสมาธิจะก่อให้เกิดกายสามัคคี จิตสามัคคี ธรรมสามัคคี มีความพร้อมเพรียงกันในหมู่คณะของผู้สอนและผู้เรียน

3.3 คุณค่าด้านการพัฒนาตนเอง การเรียนหลักสูตรครูสมาธิจะทำให้เกิดองค์ความรู้ที่สามารถนำมาสู่การปรับใช้ให้เหมาะสมกับการดำเนินชีวิต เข้าใจหลักการครองตน เข้าใจสรรพสิ่งที่ดำรงอยู่ในสังคม ซึ่งจะทำให้ผู้ที่เรียนเกิดการพัฒนาตนเองและสังคม จิตใจเต็มเปี่ยมด้วยความศรัทธาในทางพระพุทธศาสนา ประพฤติปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับหน้าที่ มีสมาธิมุ่งมั่นในการปฏิบัติงาน มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ปัจจุบันการผลิตครูสมาธิอย่างแพร่หลายทั้งในประเทศและต่างประเทศทั้งหมด 300 กว่าสาขา ทั้งนี้เพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการ ซึ่งปัจจุบันสถาบันพลังจิตตานุภาพได้สอนสมาธิแบบง่าย ๆ อันเป็นพื้นฐานทางด้านจิตใจ ให้แก่เด็ก เยาวชน นักเรียน นักศึกษา นักธุรกิจ นักปกครอง และประชาชนทั่วไป เพื่อกล่อมเกล่าจิตใจ ช่วยแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตของคนในสังคมปัจจุบัน ผลของการทำสมาธิทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ส่งผลให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติต่อไป

3.4 คุณค่าด้านการพัฒนาจิตใจ หมายถึง เมื่อได้ทำสมาธิบ่อย ๆ จนเกิดเป็นอุปนิสัย จะก่อให้เกิดคุณธรรม จริยธรรม มนุษยธรรม มโนธรรม ทำให้ละทิ้งกิเลส คลายความเห็นผิด มีสมาธิปฏิบัติ เกิดความเมตตาปรารถนาจะช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นทุกข์ และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง วิเคราะห์การเสริมสร้างพลังทางจิตใจและปัญญาของหลักสูตรครูสมาธิแบบสมเด็จพระญาณวชิโรดม (วิริยงค์ สิริธโร) ของสถาบันพลังจิตตานุภาพวัดเขตนวัน อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

ตามวัตถุประสงค์ข้อ 1 หลักสูตรครูสมาธิของสถาบันพลังจิตตานุภาพนั้น เป็นหลักสูตรการปฏิบัติธรรมเจ้าประคุณสมเด็จพระญาณวชิโรดม (วิริยงค์ สิริธโร) ได้จัดทำขึ้นเพื่อให้ความรู้ในการฝึกสมาธิ และการเผยแผ่หลักศาสนาธรรมของพระพุทธเจ้า เพราะสมาธิเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาทางด้านร่างกาย จิตใจสังคม และปัญญาของผู้ปฏิบัติ นำไปสู่การพัฒนาตนเอง ครอบครัว และประเทศชาติ สอดคล้องกับ กาญจนา หาญศรีวรพงศ์ และ พระมหามิตร จิตปัญโญ (2562) ได้ศึกษาสมาธิกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตมนุษย์ที่อาศัยสมาธิในการพัฒนาตนเองและสังคม ทำให้สุขภาพกายและสุขภาพจิตดี มีความสุข สมาชิกในสังคมเห็นอกเห็นใจกัน

เข้าใจกัน มีความเมตตาต่อกัน ไม่เบียดเบียนกัน มีความสามัคคีกัน ผู้ปฏิบัติอย่างจริงจังทำให้เกิดความบริสุทธิ์หลุดพ้นจากความทุกข์ หลักสูตรครูสมาธิจึงถูกนำมาใช้กับองค์กรและหน่วยงานต่าง ๆ พร้อมกับบริการประชาชนทั่วไป เพื่อนำความรู้ที่ได้ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน เพราะการฝึกสมาธิมีประโยชน์ในการพัฒนาตนเอง จัดความขุ่นมัวของจิตใจ ทำให้สุขภาพทางร่างกายและจิตใจดำเนินไปได้ด้วยดี สอดคล้องกับการวิจัยของ สุภักขา บุญเฉลียว และ สมหวัง แก้วสุฟอง (2564) ที่ได้ศึกษาคุณภาพชีวิตของครูสมาธิสถาบันพลังจิตตานุภาพ จังหวัดชัยภูมิ ที่เป็นหลักสูตรทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติที่มีระยะเวลาปฏิบัติอยู่ 3 คืน 4 วันและทำให้คุณภาพชีวิตของผู้เรียนมีร่างกายที่ดี สามารถปรับพฤติกรรมการกิน การนอน การออกกำลังกาย และดูแลรักษาสุขภาพร่างกายให้แข็งแรงขึ้นและพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้น อีกทั้งยังทำให้ผู้ปฏิบัติตามหลักสูตรได้เกิดกระบวนการเรียนรู้และการอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข เพราะหลักสูตรครูสมาธิจะส่งผลต่อการพัฒนาตนเองให้ตระหนักถึงคุณค่าของชีวิต เกิดจิตสาธารณะ มีจิตใฝ่ธรรมเย็นอยู่เสมอ สอดคล้องกับ พระวิสันต์ ปสนนจิตโต (2564) ได้ศึกษาผลของการปฏิบัติสมาธิของผู้เรียนหลักสูตรครูสมาธิ สถาบันพลังจิตตานุภาพ สาขา 97 วัดศรีที่ป่าราม จังหวัดเลย ที่ผู้เรียนได้รับคุณค่าทางด้านสังคม ด้านจิตใจ และด้านร่างกายที่อยู่ในระดับมาก เมื่อเปรียบเทียบผลของการปฏิบัติสมาธิของผู้เรียนหลักสูตรครูสมาธิ เพราะว่าหลักสูตรครูสมาธิทั้ง 6 หลักสูตรนั้น จะมุ่งเน้นเพื่อการพัฒนาตนเองทั้งสิ้น

ตามวัตถุประสงค์ข้อ 2 วิธีการประยุกต์ใช้หลักสูตรครูสมาธิในชีวิตประจำวันที่อาศัยหลักคุณธรรม ได้แก่ 1) การมีจิตเมตตาต่อกัน 2) การมีความรับผิดชอบสูง และ 3) การเป็นคนมีเหตุผล ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ปัจจัยเหล่านี้ล้วนนำไปสู่การเกิดประโยชน์ต่อร่างกาย คือ ผู้ฝึกสมาธิจะมีสุขภาพร่างกายที่สมบูรณ์ เพราะวิธีการปฏิบัติจะเป็นกระบวนการที่ช่วยให้ผู้ปฏิบัติได้ออกกำลังกายไปอีกอย่างหนึ่ง เช่น การเดินจงกรม ซึ่งมีประโยชน์ในการช่วยระบบขับถ่ายในร่างกาย ซึ่งผู้ปฏิบัติต้องมีความพร้อมในการปฏิบัติอีกด้วย สอดคล้องกับ พิสิษฐ์ มะลิ และคณะ (2564) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการสอนสมาธิแก่นักเรียนมัธยมตามแนวสมาธิของพระพรหมมงคลญาณ (วิริยงค์ สิริธโร) ที่ผู้เรียนจะต้องมีความพร้อมทางด้านร่างกาย เช่น การนั่ง การสังเกตลมหายใจ เพื่อให้มีสติ พิจารณาให้เห็นถึงลมหายใจเข้าออกทุกช่วงขณะ จิตใจก็จะเกิดความสงบ ไร้กังวล มีขันติธรรม เข้าใจผู้อื่น ปฏิบัติหน้าที่ของตนได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับ เจือจันทร์ วังทะพันธ์ และคณะ (2563) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ด้วยการปฏิบัติสมาธิของนักศึกษาครูสมาธิสถาบันพลังจิตตานุภาพ ซึ่งทำให้ผู้เรียนได้ตระหนักรู้ในตนเอง การควบคุมตนเอง การจงใจในตนเอง การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น และทักษะทางสังคม อุทิศตนเพื่อประโยชน์สุขของผู้อื่น ไม่เอารัดเอาเปรียบ เป็นมิตรกับผู้อื่น อีกทั้งผู้ที่ฝึกสมาธิจะเป็นผู้มีความสันโดษ เรียบง่าย ตั้งตนอยู่ในความไม่ประมาท ตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งของที่หามาได้ ไม่โลภอยากได้ของคนอื่น ดำรงตนตามหลักสมชีวิตา มีสติปัญญาในการพิจารณาอย่างรอบคอบก่อนตัดสินใจกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง จนทำให้เข้าใจถึงสภาพชีวิต สังคม และธรรมชาติ เข้าใจถึงพลังจิตที่ก่อให้เกิดปัญญา สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ ผู้ที่ฝึกสมาธิจะเกิดกระบวนการเรียนรู้และเข้าใจในสัจธรรมความจริงแห่งชีวิต ยกระดับจิตใจให้มีความสุข มีความสงบ เต็มเปี่ยมด้วยพลังแห่งความเมตตากรุณา ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่นอย่างแท้จริง

ตามวัตถุประสงค์ข้อ 3 การเสริมสร้างพลังทางจิตใจและปัญญาของหลักสูตรครูสมาธิแบบสมเด็จพระญาณวชิโรดม (วิริยงค์ สิริธโร) ทำให้เกิดคุณค่าหลายด้าน เกิดความรู้ ความเข้าใจ และสามารถนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาสู่การปฏิบัติที่ทำให้เกิดการพัฒนาด้าน สร้างความเข้าใจในการดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะการสร้างครุต้นแบบที่สามารถอบรมและสอนผู้อื่นให้เข้าใจหลักปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง เพราะหลักสูตรครูสมาธิมีทั้งการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ผู้เรียนสำเร็จตามหลักสูตรสามารถเป็นครูสมาธิให้คำแนะนำ และสอนผู้อื่นได้อย่างถูกต้อง สอดคล้องกับ พระมงคล ปิยปุโต (หลวงปากดี) และ

วิธีการสอน เมื่อมีหลักสูตรที่เหมาะสมทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติแล้ว จะต้องมีการถ่ายทอดกระบวนการเรียนรู้สู่ผู้เรียนได้ครอบคลุมเนื้อหา ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ นอกจากนั้นยังต้องอาศัยประสบการณ์ความรู้ เทคนิคการถ่ายทอด การแนะนำด้วยจิตเมตตา เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีกำลังใจในการศึกษาหลักสูตรครูสมาธิมากยิ่งขึ้น

ปัจจัย 2 อย่างบรรลุเป้าหมายย่อมนำไปสู่การเกิดพลังจิตได้จากการเรียนสมาธิ เสริมสร้างพลังทางจิตใจและปัญญา และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ได้แก่ 1) ด้านร่างกาย มีสุขภาพกายสมบูรณ์ ปราศจากโรค มีบุคลิกภาพดี 2) ด้านจิตใจ มีสุขภาพจิตดี จิตสงบ ไม่กังวล ไม่โกรธง่าย และเมตตาต่อกัน 3) ด้านครอบครัว รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเองมีความรักใคร่ปรองดองกัน เป็นครอบครัวแห่งความสุขและเข้มแข็ง 4) ด้านสังคมและชุมชน ทำให้เคารพและยอมรับฟังผู้อื่น ไม่เอาัดเอาเปรียบกัน เสียสละ อุทิศตนเพื่อบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม อยู่ร่วมในสังคมและชุมชนได้อย่างมีความสุข 5) ด้านเศรษฐกิจ ทำให้เป็นคนที่มีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย ไม่โลภอยากได้ของคนอื่น ไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย รู้จักคุณค่าของสิ่งของที่ได้มา 6) ด้านปัญญา ทำให้ยกระดับจิตใจให้สูงขึ้น จนเกิดความเข้าใจในสัจธรรมความจริงแห่งชีวิต ใช้ชีวิตด้วยสติปัญญาและตั้งอยู่ในความไม่ประมาท เมื่อสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันในด้านต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว ก็จะตระหนักถึงคุณค่าด้านต่าง ๆ ที่จะเป็แรงเสริม หรือพลังทางจิตใจและปัญญาเกิดขึ้น ได้แก่ 1) คุณค่าด้านการสร้างครูสมาธิ หรือการพัฒนาบุคลากรหลักสูตรครูสมาธิ ให้ได้ครูสมาธิต้นแบบ ที่สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ผู้เรียนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ 2) คุณค่าด้านความสามัคคี การปลูกฝังให้เกิดความสามัคคีกาย สามัคคีใจ และสามัคคีธรรมในการอยู่ร่วมกัน พร้อมเพรียงกันทำหน้าที่ของตนเองให้เต็มกำลังความสามารถ 3) คุณค่าด้านการพัฒนาตนเอง ทำให้เกิดศรัทธา ความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา ในหลักสูตรครูสมาธิที่ตนได้สอนได้เรียน อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของตนเอง 4) คุณค่าด้านการพัฒนาจิตใจ มีจิตใจที่สงบตั้งมั่น มีความเข้าใจในสัจธรรมความจริงแห่งชีวิต ตามแนวทางพระพุทธศาสนา ดังนั้น การเสริมสร้างพลังจิตใจและปัญญาของหลักสูตรครูสมาธิแบบสมเด็จพระญาณวชิโรดม (วิริยงค์ สิริธโร) จึงจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยข้างต้น เพื่อตรงตามวัตถุประสงค์ทางพระพุทธศาสนาที่จะยังประโยชน์สุขให้แก่มหาชนทั้งหลายได้อย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติควรนำรูปแบบการสอนสมาธิตามแนวทางสถาบันพลังจิตตานุภาพ ไปเป็นหลักสูตรในการสอนสมาธิแก่พระสงฆ์และประชาชน

1.2 สถาบันการศึกษาควรนำรูปแบบการสอนครูสมาธิตามแนวทางสถาบันพลังจิตตานุภาพ ไปใช้ในเชิงบูรณาการเรียน เพื่อให้เยาวชนได้นำไปปฏิบัติทำให้เกิดผลการเรียนที่ดีขึ้น

1.3 หน่วยงานในภาครัฐและเอกชนอื่น ๆ ควรส่งเสริมให้มีการนำรูปแบบการสอนสมาธิตามแนวทางสถาบันพลังจิตตานุภาพไปประยุกต์ใช้ เพื่อทำให้มีสติ และไม่เกิดความผิดพลาดในการปฏิบัติงาน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

จากการศึกษาจะเห็นได้ว่า มีอีกหลายด้านเกี่ยวกับการวิเคราะห์หลักสูตรครูสมาธิ การประยุกต์ใช้หลักสูตรครูสมาธิ และการวิเคราะห์เพื่อเสริมสร้างพลังทางจิตใจและปัญญาของหลักสูตรครูสมาธิแบบสมเด็จพระญาณวชิโรดม (วิริยงค์ สิริธโร) ของสถาบันพลังจิตตานุภาพวัดเขตนวัน อำเภอมือง จังหวัดลำปาง ควรศึกษาเกี่ยวกับการสะสมพลังจิตเพื่อการพัฒนาทางด้านปัญญาและอารมณ์และวิธีการสอนที่เหมาะสมกับสังคมยุคใหม่ ที่เกิดจากความแตกต่างของช่วงวัย เพื่อให้เข้าใจถึงแนวทางการพัฒนาทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม อารมณ์ และปัญญา เพื่อให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขในสังคมยุคใหม่ ตลอดถึงการศึกษาเปรียบเทียบวิธีการ

สอนสมาธิรูปแบบต่าง ๆ ของสำนักปฏิบัติธรรมหรือสถาบันต่าง ๆ ในประเทศไทย เพื่อให้เห็นถึงความแตกต่าง และนำมาบูรณาการแก่พุทธศาสนิกชนในการเรียนสมาธิได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา หาญศรีวรพงศ์ และพระมหามิตร ฐิตปณฺโญ. (2562). สมาธิกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตมนุษย์. *วารสารวิชาการธรรมทรรศน์*, 19(1), 287-295. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/dhammathas/article/view/108189>
- เจือจันทร์ วังทะพันธ์, โสวิทย์ บำรุงภักดี, และพระครูสุตฺถิคมภิญญาน. (2563). การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ ด้วยการปฏิบัติสมาธิของนักศึกษาครูสมาธิ สถาบันพลังจิตตานุภาพ. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 8(4), 1308-1321. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/journal-peace/article/view/236980>
- พระครูปลัดสุนทร สุนทโร (แช่เตียว). (2554). *ศึกษาปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาแบบพอง-ยุบตามแนวปฏิบัติของ พระโสมณมหาเถระ* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย]. MCU Digital Collections. http://center.mcu.ac.th/site/thesiscontent_desc.php?ct=1&id=1042
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2549). *พุทธวิธีในการสอน* (พิมพ์ครั้งที่ 11). โรงพิมพ์สหธรรมิก.
- พระมงคล ปิยปุตฺโต (หลวงปากดี), มานพ นักการเรียน, และภาสิต สุขวรรณดี. (2561). ศึกษาวิเคราะห์ รูปแบบการสอนสมาธิตามแนวทางสถาบันพลังจิตตานุภาพ. *วารสารวิชาการสิรินธรปริทรรศน์*, 19(1), 24-30. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jsr/article/view/197780>
- พระวิสันต์ ปสนนจิตฺโต. (2564). ผลของการปฏิบัติสมาธิของผู้เรียนหลักสูตรครูสมาธิ สถาบันพลังจิตตานุภาพ สาขา 97 วัดศรีทึปาราม จังหวัดเลย. *วารสารศรีล้านช้างปริทรรศน์*, 7(1), 1-11. <http://ojs.mbu.ac.th/index.php/jslc/article/view/1461>
- พระศรีปริยัติโมลี. (2547). *พุทธศาสตร์ร่วมสมัย 2* (พิมพ์ครั้งที่ 2). มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พิสิษฐ์ มะลิ, อินดา สิริวรรณ, และพีรวัฒน์ ชัยสุข. (2564). รูปแบบการสอนสมาธิแก่นักเรียนมัธยมศึกษาตาม แนวสมาธิของพระพรหมมงคลญาณ (วิริยงค์ สิริธโร). *วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 8(1), 246-260. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/EDMCU/article/view/248495>
- สุภัคชญา บุญเฉลียว และสมหวัง แก้วสุฟอง. (2564). ศึกษาวิเคราะห์คุณภาพชีวิตของครูสมาธิ สถาบันพลังจิตตานุภาพ จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา*, 12(2), 141-154. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JBS/article/view/249854>